

De filosofie van de jaren nul is mistroostig, schreef ik vorige week in mijn column. Het was een tijdperk waar niet hoop, maar angst de boventoon voerde. Aan het einde riep ik lezers op een schets te geven van de gedroomde filosofie van de jaren tien. Veel lezers zaten niet te wachten op een overgang naar een nieuwe tijd. Ze spuwden ouderwets hun gal. Anderen pleitten voor kleinschaligheid en het milieu. Iemand prees de *cradle to cradle*-filosofie, waarbij elk afgedankt product weer een grondstof is voor iets nieuws. Weer een ander hoopte op de terugkeer van Kants categorisch imperatief: 'Wat jij niet wilt dat u geschiedt, doet dat ook een ander niet.'

De interessantste reactie kwam van Bormi. Hij of zij verwees naar de samenvatting die SCP-directeur Paul Schnabel heeft gegeven van ons nationale humeur: met mij gaat het prima dankzij mezelf, met ons beroerd dankzij anderen. Over zijn eigen leven is de burger tevreden, maar over de samenleving en de politiek is hij ontevreden. Mensen voelen zich in de steek gelaten door de staat, maar keren zich tegen het idee van een collectief dat hun de wet voorschrijft.

Als de filosofie van de jaren tien één ding moet doen, dan is het een nieuwe invulling geven aan onze lotsverbondenheid. Te lang hebben we onze gemeenschappe-

lijkheid uitbesteed aan de staat. Maar het vertrouwen in de overheid is aangetast omdat de bureaucratistische logica van de overheid slecht aansluit bij de leefwereld van mensen.

De vraag is hoe er een gemeenschappelijkheid kan ontstaan die mensen ervaren als iets dat van hen is. Bormi stelt dat we meer oog moeten hebben voor netwerken. Die bieden een middenweg tussen ieder voor zich en het collectief voor ons allen. Dat betoog lijkt een beetje op mijn pleidooi voor samenredzaamheid (Forum, 6 oktober). Een mooi voorbeeld van samenredzaamheid is de Eigen Kracht-beweging.

Gezinnen die dreigen te verdinken in problemen krijgen de kans hun eigen hulptroepen te mobiliseren. Ze organiseren met hulp van de mensen van Eigen Kracht een conferentie met familieleden en vrienden die ze nodig hebben om weer greep te krijgen op hun leven. Op die conferentie worden afspraken gemaakt over ieders verplichtingen. Inmiddels zijn er al honderden gehouden.

Op 11 januari wordt in het NCRV-programma *Document* een documentaire uitgezonden waarbij een gezin dat aan zo'n conferentie meedeed een jaar lang wordt ge-

volgd. We zien hoe een oom toeziet dat een jong stel met een baby en forse schulden niet opnieuw in de fout gaat. Hij spreekt ze strenger toe dan de gemiddelde hulpverlener zou doen.

Dit denken in termen van netwerken is vandaag de dag zeldzaam. Een sociale dienst stuurt een

cliënt liever op een sollicitatiecurcus dan hem te vragen of hij iemand kent die hem zou kunnen helpen bij het solliciteren. Of neem de reclassering. Ook daar heeft men weinig oog voor netwerken. Binnenkort komen gevangen niet meer automatisch vrij als tweederde van hun straf erop zit. Aan hun vrijlating kunnen voorwaarden worden verbonden.

Een voorwaarde kan zijn dat gevangen met familie en vrienden afspraken maken hoe te voorkomen dat iemand opnieuw de fout ingaat. Zonder zulke afspraken is de kans groot dat een delinquent zich na zijn vrijlating terstond in het verkeerde netwerk stort.

Samenredzaamheid vraagt veel van burgers. De ouders van een jongvolwassen crimineel hebben vaak het idee dat ze totaal geen grip meer hebben op hun zoon. Hetzelfde geldt voor ouders van kinderen die op school dreigen

uit te vallen. Een gecoördineerde inspanning van school, ouders en misschien zelfs klasgenoten kan tegenwicht bieden tegen deze machteloosheid. De truc is veel te bieden, maar ook veel te eisen.

Samenredzaamheid gaat verder dan het denken in termen van rechten en plichten. Burgers moeten niet alleen klagen, maar bedenken wat zij van anderen nodig hebben en wat zij anderen te bieden hebben. Dat betekent ook dat burgers bereid moeten zijn dingen te doen waartoe geen staat ze kan verplichten. Ze mogen van de politie vragen dat ze streng optreden tegen raddraaiers, maar het is prettig als mensen dan ook actief worden in de buurt. Door actief te worden in bijvoorbeeld buurtbemiddeling neemt het gevoel van machteloosheid ook af.

Een samenleving die oog heeft voor netwerken, moet er wel naar streven ieders toegang tot krachtige netwerken zo groot mogelijk te maken. De uitdaging is verbindingen tot stand te brengen tussen kwetsbare en weerbare burgers. Daarom zijn gemengde scholen en gemengde buurten ook zo belangrijk. Mijn gedroomde filosofie voor de jaren tien vergt veel van burgers. Maar ik heb liever een ambitieuze dan een mistroostige filosofie.

Pieter Hilhorst is politicoloog.